

М-ВО НА ФИНАНСИТЕ

92
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Г. № 21/К. 9. 16/9

Дата 14. 01. 1998

М. ОЗ. 0277/97г.
10. 01. 98г.

ДО

КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

На вниманието

на г-жа Златарева

СТАНОВИЩЕ

14. 01. 98 М. Б. на

МИНИСТЪРА НА ФИНАНСИТЕ

по конституционно дело N 16 от 1997 година

ОТНОСНО: Искането на група народни представители от 38-то Народно събрание за установяване на противоконституционност на Закона за обезщетяване на собственици на одържавени имоти - ЗОСОИ /обн. ДВ, бр. 107 от 18.11.1997 г./

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Искането за установяване противоконституционността на чл. 1, чл.2, ал.1, 2, 3, 5 и 6, чл. 3, ал.1,2,4 и 5, чл.4, ал.3, т.1, б. „в“, чл.5, ал.1 и 2, чл. 6 от Закона за обезщетяване на собственици на одържавени имоти - ЗОСОИ /обн. ДВ, бр. 107 от 18.11.1997 г./ и § 1, т. 1, б. „а“ , т. 2 и т. 3, § 2, § 3 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗОСОИ и оттук на целия закон е направено от 52-ма народни представители от 38-то Народно събрание.

С определение от 4 декември 1997 година по конституционно дело N 16/97 г. Конституционният съд е допуснал искането за разглеждане по същество и е конституирал министъра на финансите като заинтересувана страна по делото.

С оглед дадената ми с определението възможност изразявам следното становище:

Считам, че искането за обявяване противоконституционност на ЗОСОИ е неоснователно и необосновано по следните съображения:

По т.1 и т. 2 от искането:

Разпоредбата на чл.1 от ЗОСОИ гласи: „Този закон се издава в изпълнение на чл. 3, ал.3 от Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти /ЗВСОНИ/“. Съгласно чл. 84, т.1 от Конституцията на Република България Народното събрание приема, изменя, допълва и отменя законите. Неговите законодателни правомощия са пълни, при спазване на основните права и свободи на гражданите, установени в Конституцията и в международните актове. В тази рамка законодателят установява правната философия на закона, логиката, обхвата и принципите, които приетият закон третира, и той може да изменя параметрите му съобразно преценките си за целесъобразност и справедливост на уредбата на обществените отношения. В случая Народното събрание разширява обхвата на реституцията и кръга на лицата, които ще се ползват от нея, без да нарушава конституционни норми, упражнявайки суверенното си право да преуреди обществените отношения, като с нов закон изменя съществуващия, в съответствие с принципа на справедливостта.

Твърдението, че ЗВСОНИ и ЗОСОИ имат „различна правна философия“ и не са в хармония помежду си е несъстоятелно, тъй като и двата закона са реституционни - първият третира възстановяването на реално съществуващи имоти, а вторият предвижда ред за обезщетяване на собствениците на имоти, които не могат да бъдат върнати реално.

По-конкретно:

а/ По отношение на твърдението на вносителите на искането, че е недопустимо за една правова държава включването на указите, с които е отнето имущество на граждани в полза на държавата, в ал. 1, на чл. 2 от ЗВСОНИ считам, че за по-голяма правна яснота би могло тези укази да бъдат изрично изброени в закона, но непосочването им не води до противоконституционност на разпоредбата.

б/ ЗВСОНИ възстановява собствеността върху недвижими имоти, но чл. 2 на същия закон третира имотите въобще, без изрично да ограничава възстановяването само върху недвижимите имоти. Така например, възстановява се собствеността върху имотите, отчуждени по Закона за кинематографията /обн., ДВ, бр. 78 от 1948 г.; изм., Изв., бр. 95 от 1953 г., бр. 65 от 1959 г. и ДВ, бр. 85 от 1974 г. / и Закона за книгопечатането /обн. ДВ, бр.52 от 1949 г.; изм. и доп., Изв. бр. 19 от 1951 г./ като се възстановяват не само сгради, а също машини и съоръжения.

в/ ЗОСОИ определя кръга на лицата, имащи право да получат обезщетение, като включва в него както наследници по закон, така и правоприменници - наследници по завещание, заветници. ЗВСОНИ възстановява собствеността върху имотите на лицата, от които те са били отнети или на техните наследници по

закон /чл. 3, ал. 1/, Законът за възстановяване собствеността върху някои отчуждени имоти по Закона за териториално и селищно устройство, Закона за плановото изграждане на населените места, Закона за благоустройство на населените места, Закона за държавните имоти и Закона за собствеността /обн. ДВ, бр. 15 от 1992 г./ дава право на лицата и техните наследници, чиито застроени недвижими имоти са били отчуждени, да искат отмяна на отчуждаването /чл. 1, ал. 1/, а Законът за възстановяване собствеността върху някои магазини работилници, складове и ателиета /обн., ДВ, бр. 105 от 1991 г./ възстановява правото на собственост на бившите собственици и наследниците им /чл. 1/ без да ограничава техния кръг. В тази връзка, с приемането на ЗОСОИ и разширяването на кръга на лицата, имащи права по ЗВСОНИ, се унифицират реституционните закони.

С изменението в чл. 2, ал. 1 от ЗВСОНИ, направено със ЗОСОИ, се предвижда възстановяване на имущества, конфискувани по Наредбата - закон за съдене от Народен съд виновниците за въвлечане България в Световната война срещу съюзените народи и за злодеянията, свързани с нея /обн., ДВ, бр. 219 от 1944 г.; изм., бр. 261 от 1944 г. и бр. 9 от 1945 г./, по чл. 56 от Наредбата - закон за снабдяване и цените / обн., ДВ, бр. 213 от 1945 г.; по пр.; бр. 228, 253, 260 и 269 от 1945 г.; изм., бр. 232 от 1946 г.; доп., бр. 199 от 1950 г.; изм., Изв., бр. 13 от 1951 г./ и по чл. 17 от Закона за събиране на данъците и други държавни вземания / Обн. ДВ, бр. 304 от 1948 г.; доп., Изв. бр. 8 от 1951 г./. Според вносителите на искането Народното събрание не е съд, който може да отменя влезли в сила съдебни актове - присъди или решения, които са задължителни за всички, включително и за парламента. Безспорно е, че намеса в съдебната власт е недопустима. С

промяната в ЗВСОНИ не се отменят актове на правораздавателни органи, както и постановената с тях конфискация. По съображения за законова целесъобразност и справедливост Народното събрание, в съответствие с действащата до 5 декември 1948 г. Търновска Конституция, чл. 75, ал. 2 на която гласи: „Мъчения при какво да е обвинение, също и конфискуване на имоти, се запрещават“, постановява връщане на отчуждените по този начин имоти.

По т. 3 от искането:

Не е основателно твърдението на вносителите на искането, че се предвижда обезщетение за отчуждаването на вещи, собствениците на които преди това вече са били обезщетени. Съгласно чл. 2 от ЗОСОИ право на обезщетение имат лицата по чл.1 и чл. 2 от ЗВСОНИ, за които се отнася разпоредбата на чл. 4, ал. 1 от същия закон, съгласно която собствеността върху имотите по чл. 1 и 2 се възстановява, ако собствениците не са били обезщетени чрез изплащане на паричната им равностойност или с друг равностоеен недвижим имот, а получаването на облигации не се смята за обезщетяване.

По т. 4 от искането:

В § 1, т. 3 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗОСОИ се предвижда, че изтеклата придобивна давност за имоти, собствеността върху които се възстановява по ЗВСОНИ, не се счита и започва да тече от влизането на тази разпоредба в сила. В искането се твърди, че тази норма противоречи на принципа на правовата държава - чл. 4 от Конституцията, както и на защитата на правото на собственост, съгласно чл. 17, ал. 1 от Конституцията.

Твърдението е неоснователно, тъй като придобивната давност като основен институт в правото не би могла да бъде защита за отнети имоти от държавата, общини и обществени организации или техни дружества и фирми без законово основание или при неспазване на установения ред за отчуждаване. При действието на чл. 4 от Конституцията е несъстоятелно отчуждената по закон собственост да се възстановява, а отнетата без правно основание да не се възстанови, тъй като е придобита по давност от посочените по-горе субекти. Тази неравнопоставеност отстранява новата ал. 2 на чл. 5 от ЗВСОНИ.

Суверенно право на Народното събрание е със закон да възстанови изтеклите преклузивни срокове (§ 2 от ЗОСОИ), щом като намира това за целесъобразно и справедливо.

По т. 5 от искането:

Съгласно чл. 6, ал. 9 от ЗОСОИ се освобождават от данък върху недвижими имоти сградите, дворните места и парцелите, собствеността върху които е възстановена по този закон или по ЗВСОНИ, но които не са в състояние да бъдат използвани. Несъстоятелно е твърдението, че тази норма противоречи на чл. 6 от Конституцията за равенство на гражданите по права и недопускане на привилегии, основани на имуществено състояние. Съгласно разпоредбата на чл. 60, ал. 2 от Конституцията данъчни облекчения и утежнения могат да се установят само със закон. В случая Народното събрание с приемане на ЗОСОИ освобождава със закон от данък върху недвижими имоти при точно определени условия - възстановените имоти да не могат да бъдат използвани.

По т. 6 от искането:

С разпоредбите на чл. 3, ал. 4 и на чл. 5, ал. 2 от ЗОСОИ се регламентира възможността за ликвидиране на създадена се съсобственост, както и за закупуване с предимство на държавни и общински жилища и парцели, отредени за жилищно строителство. Тези текстове не са в противоречие с Конституцията. Право на всеки съсобственик е да прецени в кой момент и по какъв начин да ликвидира създалата се съсобственост. Това субективно право на собственика е уредено в чл. 33 и чл. 34 от Закона за собствеността. Правото на едни съсобственици да изкупят с предимство дяловете на останалите съсобственици е вид делбен способ, който не нарушава права, след като имуществото се заплаща по реални пазарни цени.

Чл. 5, ал. 2 от ЗОСОИ създава възможност, а не задължение, с жилищни компенсаторни записи да се купуват с предимство държавни и общински жилища като форма на обезщетяване на бившите собственици. Това не противоречи на чл. 6 от Конституцията и не създава неравнопоставеност на правните субекти.

По т. 7 от искането:

В чл. 6 е определена процедурата за реализиране правата на собствениците по ЗОСОИ. В съответствие с чл. 122, ал. 2 от Конституцията, Народното събрание с този закон определя реда за упражняване правото им на защита. Компетентен правораздавателен орган е съответният окръжен съд. Тази процедура на обжалване не противоречи на Конституцията, тъй като установеното в чл. 6 производство се явява производство от особен характер. В него се уважават или не конкретни претенции на граждани за права, които са признати по ЗОСОИ, а не се

създават нови права и задължения. Поради това решението по чл. 6 не е типичен индивидуален административен акт.

По т. 8 от искането:

Посочването на датата 25 февруари 1992 г., като начална дата на дължими обезщетения за неправомерно ползване на имоти, собствеността върху които се възстановява, не може да се тълкува като даване обратна сила на законови разпоредби. Според установената практика на Върховния съд, собствеността върху имотите по чл. 1 и чл. 2 от ЗВСОНИ се възстановява по право от датата на влизане в сила на този закон. От този момент ползването на имота от държавата, общините, обществени организации, техни фирми или търговски дружества се явява неправомерно и за него се дължи обезщетение по общия ред. Възстановяването на собствеността по законите и на основанията, добавени към чл. 2, ал. 1 от ЗВСОНИ с приетия ЗОСОИ, става по право от деня на влизане в сила на новото основание, т.е. от 22 ноември 1997 г - влизането в сила на ЗОСОИ.

По т. 9 от искането:

Неоснователно е искането за обявяване противоконституционността на чл. 2, ал. 3 от ЗОСОИ с твърдението, че се дава право „публична собственост да се реституира към 25 февруари 1992 г. в частна собственост, след влизане в сила на основния ни закон“. Разпоредбата на чл. 2, ал. 3 изрично лишава собствениците от правото да искат реално връщане на собствеността, респ. съсобственост върху съответния имот, когато той е станал публична собственост на държавата или общините. В тези случаи правата на собствениците са ограничени единствено до право на получаване на обезщетение в компенсаторни записи.

Това ограничение на правата им е в името на държавния интерес и правната сигурност.

Чл. 2, ал. 6 от ЗОСОИ регламентира начина на обезщетение когато имотът е превърнат в публична собственост след 25 февруари 1992 г., т. е., когато собствеността вече е била възстановена. В този случай отново не се посяга на публичната собственост на държавата и общините и тя си остава такава, но на собствениците вече се заплаща обезщетение по действителни пазарни цени, както би се заплатило и при редовна процедура на отчуждаване за държавни и общински нужди - чл. 17, ал. 3 от Конституцията.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Предвид гореизложеното считам, че искането за обявяване противоконституционността на Закона за обезщетяване на собственици на одържавени имоти следва да бъде отхвърлено като неоснователно и необосновано, тъй като разпоредбите му не са в противоречие с нормите на Конституцията на Република България.

С УВАЖЕНИЕ:

/МУРАВЕЙ РАДЕВ -

МИНИСТЪР НА ФИНАНСИТЕ/

